

Аляксандр РАДЗЬКОЎ

РЭКТАРЫ: урыўкі з кнігі

Слова пісьменніка

БУДАЎНІЧЫЯ КАНСТРУКЦЫІ

У Брэсцкім рэгіёне я прыкіпеў да тэхнічнага ўніверсітэта, найперш з-за яго рэктара — доктара тэхнічных навук, прафесара Пятра Сцяпанавіча Пойты. Як рэктар я больш і часцей сустракаўся з рэктарамі гуманітарных ВНУ, пра тое, што Брэсцкі інжынерна-будаўнічы інстытут — аўтарытэтная навукальная ўстанова, быў на чатыры, яго рэктара здалёку назіраў, але пазнаёміцца блізка з ім тады не давлялося. Аднак на самым пачатку маёй працы ў міністэрстве Прэзідэнт запланаваў сустрэчу са студэнтамі... Брэсцкага тэхнічнага ўніверсітэта, і ўжо па абавязку службы мне давлялася прадметна пазнаёміцца з гэтай ВНУ.

У рэктара Пойты ўсё выглядала грунтоўным, як і ён сам. Вучэбныя карпусы, лабараторыі, студэнты, перамяшчэнні па калідорах, размовы — усё было «прыземістым», няспешным, не выпірала, было спакойна-паважлівым і прыцягальным, усё ў адпаведнасці з абліччам самога Пятра Сцяпанавіча. Гэтую «прыземленасць», дзелавы абстаўнік, цікавасць студэнтаў і выкладчыкаў да рэальнага жыцця адчуў, як мне падалося, і Аляксандр Рыгоравіч. Сустрэча са студэнтамі доўжылася чатыры гадзіны, а праляцела як адно імгненне.

Навуковыя даследаванні ў тэхнічных ВНУ ў асноўным прыкладныя, але кожны ўніверсітэт нечым знаёмы. Напрыклад, БНТУ — архітэктурнымі праектамі, Беларуска-расійскі ўніверсітэт — даследаваннямі ў галіне зваркі, а Брэсцкі тэхнічны — сваімі будаўнічымі канструкцыямі для дахаў, заўважым, любых памераў. З якім гонарам Пётр Сцяпанавіч паказаў мне тэарэтычныя распрацоўкі ў чарцяжах, а пасля іх будаўнічую рэалізацыю на велізарным даху летняга амфітэатра ў Віцебску, дзе штогод праходзіць знакаміты на ўвесь свет «Славянскі базар», на лядовых палацах, на прамысловых цэхх. У ажурны гэтых металічных канструкцый відавочна бачны арыгінальная інжынерная думка і грунтоўная трываласць збудавання над галавой, у іх нават прысутнічае мастацкі густ.

Кіраўнік Брэсцкага тэхнічнага ўніверсітэта — вельмі паважаны ў гэтым рэгіёне чалавек, як і ўсялякі рэктар, ён палітык. Яго выбранне старшынёю «Белай Русі» Брэсц-

кай вобласці было заманмерным, і са сваёй камандай ён стварыў адну з найлепшых рэгіянальных арганізацый. Да гэтай працы Пётр Сцяпанавіч адносіўся гэтаксама прадумана і грунтоўна, як і да кіраўніцтва ўніверсітэтам. Ён дасканалі ведаў абставіны ў раённых цэнтрах, грамадскі актыў, мудра задзейнічаў у палітычнай рабоце сваіх выпускнікоў. А маштаб такой працы быў немалы — не толькі ў буйных гарадах, напрыклад, як у Пінску, Баранавічах, але і ў калектывах такіх прадпрыемстваў, як электралямпавы завод, завод газавай апаратуры, «Санта Брэмар». Прэрэктары ў Пятра Сцяпанавіча былі такія ж, як і ён, — спакойныя, разважлівыя, а вось намеснікі па «Белай Русі», былы ваенкам палкоўнік Васіль Васільевіч Лашч, — поўная ім усім процілегласць. Худы, актыўны нават знешне, рухавы — у «Белай Русі» яго ведалі не меней, чым Пойту. Але з той жа шчырай павагай ён ставіўся да Пятра Сцяпанавіча! Іх дзелавыя і сяброўскія адносіны так спрыялі справе, што мы часам імі проста ціка любаваліся.

Напрыканцы 2018 года на базе Брэсцкага тэхнічнага ўніверсітэта праходзіла абласная справаздачна-выбарчая канферэнцыя «Белай Русі». Перад яе пачаткам у кабінце рэктара сабраліся ганаровыя госці — кіраўнікі вобласці, дырэктары буйных прадпрыемстваў. Я бачыў, як добра сябе адчуваў у кабінце Пятра Сцяпанавіча губернатара Брэсцкай вобласці Анатоль Васільевіч Ліс. Нам усім было зразумела, што ва ўніверсітэце ён часты госць, што яму тут камфортна, што рэктар для яго не проста апірышча, а блізкі і надзейны чалавек. Я тады яшчэ раз прадметна ўсвядоміў, якім павінен быць кіраўнік ўніверсітэта.

Адносіны да Пятра Сцяпанавіча як да грамадскага лідара, проста як да чалавека, я яшчэ раз адчуў на ўрачыстым абедезе пасля канферэнцыі. Пры такім настроі, адзінстве людзей можна горы звярнуць. Але ж і ў тым выпадку рэктар Пойта заставаўся нешматслоўным, ад яго сыхадзіла нейкая ўнутраная сіла і перакананасць у правільнасці ўжо зробленай працы і вызначаных перспектыв.

Пётр Сцяпанавіч і як вучоны, і як кіраўнік сфарміраваўся ў сваім родным ўніверсітэце, выпрабаваў і прайшоў усё яго прыступкі. Сем гадоў працаваў першым прэрэктарам, шаснаццаць — рэктарам. Сябе ніколі не шкадаваў, прыхварэў, вырашыў сысці ў адстаўку. Як дзяржаўны і вельмі адказны за даручаную справу чалавек быў надзвычай здзіўлены, нават абураны,

калі падчас прызначэння новага рэктара з ім нават не параіліся. Казаў пры гэтым, што ў такім выпадку не вельмі істотна, падтрымлівае ён кандыдатуру новага рэктара ці не. Бо канчатковае рашэнне ўсё адно не за ім, але няўжо за доўгія гады працы кіраўніком ўніверсітэта не заслужыў, каб у яго хоць бы спыталі, што ён думае з гэтай нагоды. Я цалкам падзяляю пазіцыю рэктара Пойты. І жыццё пацвердзіла яго справядлівасць. Не атрымаўся праца ў новага рэктара, ён на пасадзе быў менш чым два гады.

Цяпер Брэсцкі тэхнічны ўніверсітэт узначальвае доктар тэхнічных навук, прафесар Аляксандр Генадзьевіч Бахановіч. Ён закончыў Магілёўскую «машынку» (БРУ), аспірантуру БНТУ і там застаўся працаваць. Што цікава, у БНТУ, працуючы прэрэктарам па вучэбнай рабоце, ён узначальваў і пярвічную арганізацыю «Белай Русі». І ён сам, і яго арганізацыя ў горадзе былі вельмі заўважныя. Калі Аляксандр Генадзьевіч атрымаў новае прызначэнне, я яму адразу ж пазваніў і параіў у кіраўніцтве Брэсцкім тэхнічным ўніверсітэтам абалірацца і на вопыт працы Пятра Сцяпанавіча Пойты. Гэта адзін з найлепшых рэктараў, якіх я ведаў.

Рэктар Брэсцкага ўніверсітэта імя А. С. Пушкіна Васіль Аляксандравіч Сцепановіч быў мне сімпатычны. Ён кіраваў ўніверсітэтам з 1989 да 1999 года, а я ў гэты час быў прэрэктарам па вучэбнай рабоце, пасля першым прэрэктарам Магілёўскага ўніверсітэта і па службовых справах часта быў у Міністэрстве адукацыі. Вось там я і сустракаў Васіля Аляксеевіча. Ён, як і я, сябраваў з начальнікам упраўлення вышэйшай школы Мікалаем Міроновічам Плескацэвічам, у яго ў кабінце мы ўтрох і «тусаваліся». Абмяркоўвалі не толькі службовыя пытанні. Васіль Аляксеевіч быў вельмі цікавым для мяне суразмоўцам. Ён, як і я, закончыў фізмат, толькі Брэсцкага педінстытута, але кандыдацкую дысертацыю абарніў па філасофіі, і яго абагульненыя разважанні пра адукацыю, палітыку, увогуле пра жыццё былі вельмі цікавыя. Да гэтага трэба дадаць, што рэктар Сцепановіч быў адкрытым, жыццелюбным чалавекам, з добрым пачуццём гумару. Мікалай Міроновіч, як наш начальнік і спакуюшы сталічны жыхар, любіў над намі абодвума пажартаваць, але нягледзячы на гэта, нам утрох было камфортна.

Змяніў прафесара на пасадзе рэктара фізік-тэарэтык, доктар навук, прафесар Уладзімір Анесцеівіч Плецюхоў — мне не давлялося з ім пазнаёміцца бліжэй, таму што ён нядоўга быў рэктарам,

а я толькі пачынаў асвойваць гэтую пасадку. Але мы сустракаліся і гутарылі. Спакойны, удумлівы чалавек, мне тады здавалася, што яго думкі болей у тэарэтычнай фізіцы, чым у няпростых ўніверсітэцкіх буднях.

З рэктарам Мечыславам Эдвардавічам Часноўскім мне ўжо давлялася працаваць доўга і фундаментальна. Наша супрацоўніцтва паступова і неўпрыкмет перарасло ў сяброўства. Угаварыў яго паехаць у Брэст і ўзначаліць ўніверсітэт у 2002 годзе міністр адукацыі П. І. Брыгадзін. Мечыслаў Эдвардавіч закончыў гістарычны факультэт БДУ, і ў гэтым жа ўніверсітэце прайшло яго станаўленне як вучолага і кіраўніка. Ён абараніў кандыдацкую, а пасля і доктарскую дысертацыю, выкладаў, быў намеснікам дэкана факультэта міжнародных адносін, пасля чаго пайшоў на дыпламатычную працу — часовым павераным у справах Рэспублікі Беларусь у Рэспубліцы Польшча. Як Пётр Іванавіч змог пераканаць мінчаніна Часноўскага паехаць у Брэст і ўзначаліць там ўніверсітэт, я не ведаю. На маё прамое пытанне з гэтай нагоды яны ўдвух толькі ўсміхаліся. Можна быць, адным з фактараў была блізкасць да польскай граніцы? Гэта, дарэчы, стварала немалыя праблемы для ўніверсітэта — яго выкладчыкі былі вельмі запатрабаваны ў польскіх ўніверсітэтах, і іх пастаянныя і доволі працяглыя ваяжы за мяжу не спрыялі дысцыпліне і якасці вучэбнага працэсу.

Рэктар Часноўскі ўзначаліў няпросты прафесарска-выкладчыцкі калектыў, з невядомымі яму традыцыямі, з кланамі, якія склаліся да яго, няпростымі асабістымі адносінамі. Там нават была пярвічная арганізацыя так званых незалежных прафсаюзаў, якая дапаякала сваёй настырнасцю і нейтаймаванасцю не толькі Мечыславу Эдвардавічу, але і абласному начальству. Але ён упісаўся ў калектыў, здолеў скіраваць яго на прадукцыйную працу, аздаравіць атмасферу асабістых адносін. Дыпламат!

Да мяне ў міністэрства ён прыязджаў рэгулярна, але не радзей чым адзін раз на квартал. Заўсёды з лістом паперы, на якім былі яго рукой запісаны (не надрукаваны!) сем пытанняў да мяне. Заўсёды сем! І цярыліва, але настойліва ён пачынаў дамагацца ад мяне вырашэння кожнага з іх. З пасады міністра я перайшоў на працу ў Адміністрацыю Прэзідэнта, але і туды рэктар Часноўскі працягваў прыязджаць усё гэтаксама рэгулярна і з такім самым спісам пытанняў. Яны былі розныя: грошы на будоўлю ці рамонт, адкрыццё новых спе-

цыяльнасцяў, кадравыя пытанні, узнагароды і заахвочванні, усё той самы галаўны боль ад свабодных прафсаюзаў, удзел ўніверсітэта ў палітычных кампаніях, цікавасць да калег па рэктарскім корпусе, чым азадана на дадзены момант міністэрства... З гэтай нагоды я нават ушчуваў свайго пераемніка на рэктарскай пасадзе ў Магілёўскім ўніверсітэце Канстанціна Міхайлавіча Бандарэнку:

— Часноўскі рэгулярна прыязджае да мяне з Брэста нешта выбіваць для свайго ўніверсітэта. У яго заўсёды сем пытанняў. Усе, канешне ж, адразу не вырашыць. Але хача адно з гэтага спіса я вырашаю! А цябе гадамі ў міністэрстве не відаць! У цябе такое лобі! Ужо ж для свайго ўніверсітэта я пастараюся не меней, чым для Брэсцкага. А ты гэтым не хочаш скарыстацца.

Я наведваў брэсцкі ўніверсітэт доволі рэгулярна. Ведаў там многіх выкладчыкаў, з задавальненнем выступаў і перад імі, і перад студэнтамі, увогуле адчуваў сябе ў гэтым калектыве добра. Але рэктар і тут выкарыстоўваў сітуацыю для вырашэння актуальных для ўніверсітэта праблем. Напрыклад, пры нашых пераездах па горадзе мы заўсёды аказваліся каля студэнцкага інтэрната, і Мечыслаў Эдвардавіч пачынаў мне «зудзець», што па плане тут павінны былі пабудаваны два прылеглыя адзін да аднаго дзевяціпавярховыя карпусы, а мы пабудавалі адзін. Прылеглыя сцяна не ўцэплены, таму ўвесь інтэрнат халодны, зімою студэнты зусім замярзаюць. Трэба тэрмінова будаваць другі корпус, але на гэта патрэбны грошы. Спрабую сітуацыю спрашціць:

— Дык, можа быць, і хутчэй, і танней уцяпляць гэтую стыкаваную сцяну?

— Не! Месяца ў інтэрнаце для студэнтаў катастрофічна не хапае. Трэба рэалізаваць задуманы будаўнічы праект у поўным аб'ёме!

І мы яго рэалізавалі!

Пераклаў з рускай мовы Кастусь ЛАДУЦЬКА. (Працяг будзе 8 кастрычніка.)

(Працяг. Пачатак у нумарах за 26 сакавіка; 2, 9, 16, 23, 30 красавіка; 7, 14, 28 мая; 11 чэрвеня; 9, 16, 23, 30 ліпеня; 13, 20, 27 жніўня; 3, 17, 24 верасня.)